

IN MEMORIAM

JEAN JACQUES BOLANZ
22. 1. 1940. - 29. 10. 2007.

U sjećanje

Izgubili smo našega dragog prijatelja i člana »Dinarida - Društva za istraživanje i snimanje krških fenomena« Jean Jacques Bolanza, nepun mjesec dana od zadnjega našeg susreta u rujnu 2007. godine na izvoru Kupe.

Kao da je već tada slutio da će to biti naš zadnji susret. Donio mi je speleološki kalendar za 2008. godinu i nacрте Majerovog vrela i vrela Une. Čekajući nekoliko dana u Gerovu i Donjim Kugarima razgovarali smo o planu rada za iduću godinu. Nekoliko puta dnevno odlazili smo na izvor Kupe, nadajući se da će se izbistriti. Naime, tih su dana pale obilne kiše u Gorskom kotaru i digle razinu vode

Tihomir Kovačević

Lorenzo del Veneziano

gotovo za metar i posve je zamutile. Kako se voda nije razbistrila ni trećega dana, odlučili smo se razići i vratiti nakon nekog vremena. Rastali smo se u Gerovu. Po običaju, uz prislan prijateljski rastanak i prijateljski pozdrav otišli smo svaki na svoju stranu da bismo se nažalost ponovo susreli u mislima u listopadu i zadnji put oprostili u tvom rodnom Lausannu, na način koji i dolikuje takvom velikom čovjeku, prijatelju, humanistu, pioniru svjetskoga speleoronjenja. Tvoj će duh biti nadahnuće našem daljnjem radu, iako će Tvoja urna s pepelom vjekovima obitavati u malom mjestu negdje u Etiopiji i podsjećati na velikog dobrotvora djece tog područja. Iza Tebe su ostali duboki tragovi i jedan Luigi Casati, koji će nastaviti prenositi svoje i Tvoje znanje na mlade naraštaje i stvarati vrhunske speleoronioce, koji će zasigurno nastaviti tamo gdje si stao Ti, Jean Jacques...

Tihomir Kovačević -Tihi

JJB u vrelu Une

Prijatelju

Jean Jacques je ušao u moj život 1986. nakon slučajnog sastanka. Ustvari, ponudio sam se da budem njegov »šerpa« nakon transportiranja opreme za njega i Patricka Deriaza u sifonu Fiumelatte špilje.

Jean Jacques mi se odmah učinio karizmatičnom osobom i, kao ronilac, bio sam jako znatiželjan otkriti njegove tehnike ronjenja. U tom trenutku nisam govorio strani jezik, pa mi je Beatrice pomogla u komunikaciji s njim.

Od toga prvog susreta puno je vode poteklo iz izvora i mnoge teme, ne samo o ronjenju već i o Francuzu (njemu), ušle su u moju glavu, što nam je omogućilo razmjenu mišljenja o mnogim temama i njegovu uspješnom poslu.

Jean Jacques je bio jako vezan za svoj posao socijalno društvenog edukatora u Africi i tijekom zadnjih nekoliko godina, iako u mirovini, nastavio je surađivati na svojim glavnim projektima u Etiopiji. Govorio je o Africi onako kako mogu samo oni koji su živjeli tamo mnogo godina. Govorio mi je o svojem tamošnjem prijatelju, njegovom drugom ja, o Bekele Mosisau. Znam Bekelea preko Jean Jacquesa, njegova nadanja i njegove želje, i nakon što smo razmijenili nekoliko riječi putem telefona, osjetio sam da i on mene pozna na isti način, i da zna toliko toga o meni. U biti, Jean Jacques je volio dijeliti svoju strast s bliskim prijateljima i podijeliti različite aspekte svojih aktivnosti.

Tijekom godina, dok su njegovi unuci odrastali, bio sam dobrodošao u njegov dom, prvo kao njegov učenik, a poslije, kako je vrijeme prolazilo, i kao pravi prijatelj. Onda se još nešto novo razvilo u našem odnosu, imao sam osjećaj da sam dobrodošao kao njegov duhovni sin unutar naše zajedničke strasti za speleoronjenjem.

U jednom intervjuu za dokumentarac na Covol dei Sioro, Jean Jacques je za mene rekao: »Moram priznati da sam stvarno zahvalan što sam upoznao prijatelja poput njega. Sve što radi Luigi isto je što bih radio i ja.«

Jean Jacquesova istraživačka aktivnost trajala je preko 30 godina i razvila se u svim mogućim pravcima istraživanja. Zanimala ga je veličina i dubina izvora, posebno onih sa značajnim horizontalnim nastavkom, kao i detalji dna sifona. Volio je ulaziti u tzv. multi-sifone, potoplje-

ne izvore i termalne špilje. Oko 2000 njegovih urona gotovo uvijek je rezultiralo uspješnim istraživanjem i topografiranjem. Zaokupljenost koju je unosi u istraživanja bila je jednako velika kao i na područjima koja su manje izazovna, kao npr. topografija, što pokazuje njegovu strast kao profesionalca, a takvi su samo veliki ljudi.

Jean Jacques bio je velik istraživač, više od 25 godina sudjelovao je u međunarodnim istraživanjima, vodeći istraživanja koja su i dan danas nevjerojatna.

Prisjećam se vremena kada smo morali roniti na većim dubinama koristeći samo zrak. Da izbjegnemo posljedice koje izaziva takvo ronjenje, on je bio prvi, pionir korištenja trimixa u sportskom ronjenju, vodeći prvi uron s takvom mješavinom u talijanskom izvoru Gorgazzo 1987., dosegnuvši nevjerojatnu dubinu od 108 metara. Stalno je bio sposoban doprinosti razvoju ronjenja, kako u osobnom tako i u tehničkom pogledu, investirajući u »zep«, dekompresijska zvona, prijenosne hiperbaričke komore itd.

Uvijek me iznenadilo ga kako i poslije 60. godine života nastavlja kupovati nova suha odijela i »zep« opremu za duboka ronjenja s više strasti i odlučnosti od mladih ljudi pred kojima je cijeli život.

Kada bi me pitao za neku opremu koja mu treba, a ja sam kasnio s odgovorom, čak i kad sam uspio ostvariti ono što je tražio, pretrpao bi me e-mail-ovima s lagano zajedljivim porukama.

Često smo se sretali. Naše male sukobe znali smo riješiti za stolom s dobrom hranom i izvrsnim buteljiranim vinima, za koja je Jean Jacques, kao veseljak, imao izraženog ukusa. U svakome mjestu koje smo posjetili na našim ekspedicijama morali smo se pogostiti u eminentnim restoranima s vrhunskom kuhinjom.

Godine 2003., u dobi od 63 godine, Jean Jacques je počeo koristiti SCR. Nakon otprilike 200 sati probne uporabe, privučen mogućnostima SCR-a, odlučio je zamijeniti staru tehniku i prihvatiti novu. U 2004. velik skok.

Upotreba rebreadhera, s kojima je bilo puno lakše rukovati u usporedbi s tradicionalnim uređajima s otvorenim krugovima, omogućila je Jean Jacquesu doživjeti drugu mladost. Kao

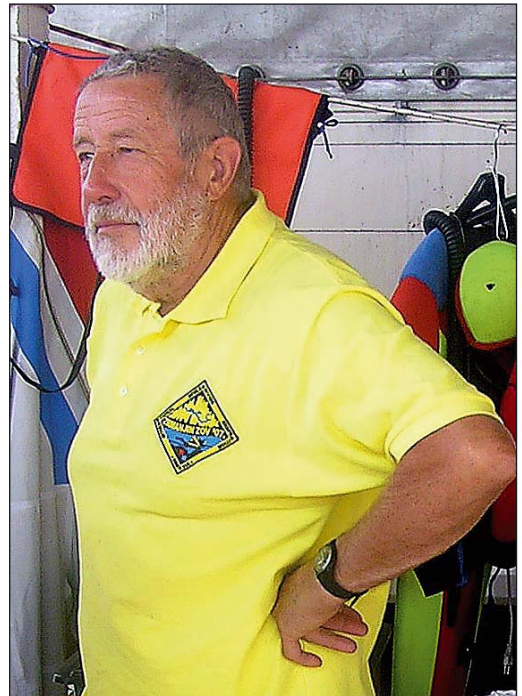
i drugi malobrojni korisnici ovog tipa aparata i on je brzo našao primjenu kod ronjenja u složenim uvjetima.

Zadnjih desetak godina živjeli smo nas dvojica u složnoj simbiozi prolazeći životne testove na isti način. Imali smo slične stavove o politici i slobodi, kupovali smo manje-više iste proizvode, istu opremu, provodili vrijeme zajednički, planirajući nova istraživanja i ostvarujući nove veze u drugim zemljama.

Konačno, nakon što smo neko vrijeme dijelili njegov stari kombi, Jean-Jacques si je kupio šator koji se mogao postaviti na krov njegova auta, identično kao ja na moj auto, uvidjevši da je to praktičnije nego da i dalje spava u autu.

Dragi Jean Jacques, našli smo se u Corintu u nedjelju 28. listopada 2007. Donio sam Ti tada moj rezervni akumulator za tvoje lampe, jer si imao nepravilnost s onima koje si koristio do tada. Razmijenili smo samo nekoliko riječi jer moj trajekt za Kretu nije mogao čekati. Raspravljali smo nakratko o dekompresiji tvog urona do dubine od 140 m prije nekoliko dana, što Tebi nije bilo dovoljno. Htio si zaroniti još dublje u izvor Lili, jamu koja te privlačila zadnjih deset godina, a koju zbog svojih loših hidroloških uvjeta nisi mogao prije istražiti. To je jama koju ni ja nisam želio istraživati nakon što sam prije nekoliko godina, uz neobične hidrološke uvijete, skoro bio uvučen u mračnu dubinu, ali, bilo kako bilo, ona nas je privlačila. Nakon što smo izašli iz bara i vratili se svojim autima rekao sam ti: »Obrati pažnju! Bit ćeš vrlo duboko.« Iste si riječi ti meni ponavljao prije svakog urona. Kad ti je iz džepa na zemlju ispala lula, kao i obično, podigao sam je i vratio ti je uz smiješak. Nedugo zatim u autu sam shvatio da ovog puta nismo imali vremena za druženje i mislio sam kako nije kasno za to. Moći ćemo se družiti drugi put, ali upalili smo naše aute i krenuli. Bilo je to jedno od rijetkih istraživanja na koje nismo išli zajedno. Uvijek smo ohrabrivali jedan drugoga s nekoliko riječi i razumljivim izrazima ispunjenim obećanjima. Rastali smo se s obostranim smiješkom za koji nisam znao da će nam biti posljednji.

U ponedjeljak 29. listopada 2007. u 18 sati obavijestio me Vasilije da kasniš u izronu. Čak i prije nego je javio da ide dolje provjeriti što se

Tihomir Kovačević

J. J. Bolanz na logoru »Zrmanjin ZOV 2007.«

dogodilo, znao sam da se više nikada nećemo vidjeti. Trajekt koji se vraćao na Peloponez već je otišao i morao sam čekati 24 sata kako bih se vratio da te idem pronaći. Pronašao sam te 31. listopada kako spavaš na dubini od 93 metra, nakon povratka s urona od 152 metra. Plakao sam u vodi vidjevši te takvoga napuštenog u dubini, na spavanju bez povratka. Shvatio sam da si vjerojatno prebrzo izranjao i zaspao zbog trovanja ugljičnim dioksidom, pojave koju smo uvijek pokušavali spriječiti, ali je nismo mogli prevladati kad se pojavi.

Sam sam, Tebe više nema, nećeš me više savjetovati, nećeš mi više reći »budi oprezan«, nećemo više razmjenjivati poglede. Jako dobro znam da ti život nije bio uzaludan, niti da si živio na površan način, već si živio intenzivno dajući smjer svojem životu, kao što si dao i mom.

Vidjet ću Te u mraku špilja, u galerijama, nastaviti ću ih istraživati sa strašću koju si prenio na mene. Uvijek ćeš biti sa mnom moj prijatelju!

Liugi Casati (član DDISKF)
s engleskoga preveo
Saša Amanović (DDISKF)